Stichting Eendenkooi Maaspoort

Nieuwsbrief nummer 79, 01-07-2026

Donatie van H.Ek

De Eendenkooi heeft een mooie donatie gekregen van Installatie Maatschappij H.Ek B.V. H.Ek doneert bijdragen jubileumfeest aan vier goede doelen in Den Bosch Vorig jaar vierden wij met ons jubileumfeest een bijzondere mijlpaal: het 40-jarig bestaan van H.Ek. We wisten niet zo goed wat we onze gasten moesten vragen. Daarom hebben we, voor wie iets wilde geven, gevraagd om een bijdrage, zodat we dit konden schenken aan een aantal goede doelen. En vandaag was het zover: we mochten dit bedrag daadwerkelijk een bestemming geven. Vier mooie goede doelen uit Den Bosch kwamen langs om hun cheque in ontvangst te nemen.

👧🤝👦 Maaspoort Kids

 Reddingsbrigade ‘s-Hertogenbosch

🦆 Eendenkooi Maaspoort

🔔 Bossche Beiaardstichting

We willen graag iedereen die hieraan heeft bijgedragen bedanken. We hopen dat deze bijdrage goed besteed wordt!

Maaspoort Kids organiseert activiteiten voor kinderen van 4 tot 12 jaar in de wijk Maaspoort. Het doel van Maaspoort Kids is educatie, persoonlijke groei en een bijdrage leveren aan het welzijn van de kinderen. Dat iedereen mee kan doen, is iets wat de stichting heel belangrijk vindt. Geld mag geen belemmering vormen.
De Bossche Reddingsbrigade (BRB) zorgt voor veiligheid in, op en rond het water. Bij de reddingsbrigade zijn 300 leden en 80 vrijwilligers aangesloten. Naast het bewaken van strandbaden en evenementen, worden er ook opleidingen en instructies gegeven. Eendenkooi
Het doel van de Bossche Beiaardstichting is het stimuleren van de belangstelling voor de Bossche beiaarden en het bevorderen van een zo optimaal mogelijk gebruik ervan. Dankzij de inspanningen van Joost van Balkom is het vanaf 9 juli 2021 mogelijk om de zeven laagste klokken van de Sint Janstoren met de hand te luiden.

Overhandiging van de notatie (foto's Martijn Veerman)

Vanuit het Bestuur
Zowel Ton als Riny hebben aangegeven niet langer bestuurslid te willen zijn van de Eendenkooi Maaspoort.
Wij danken beiden voor hun werk wat ze als bestuurslid hebben gedaan en voor de werkzaamheden in de Eendenkooi. Gelukkig heeft Ton aangegeven nog wel rondleidingen te willen geven als dat nodig is en zal hij werkzaamheden met betrekking tot de rietmatten blijven voortzetten als hij tijd heeft.
Dit betekent dat we in principe 3 vacatures in het Bestuur hebben, te weten een vacature voor penningmeester, een voor secretaris en een voor een algemeen bestuurslid.
Indien mensen belangstelling hebben kunnen zij zich melden bij de andere 2 bestuursleden, Jan en Rut.

Vergeet-mij-nietje
Ze staan weer mooi te bloeien de vergeetmijnnietjes naast de paarse dovenetel.
Het vergeet-mij-nietje is een tweejarige plant met kleine bleekblauwe, soms roze of zelfs witte bloempjes, met een geel hartje. De grijsgroene, lancetvormige blaadjes hebben een donzige uitstraling en groeien zonder steeltje aan de behaarde stengel.
De plant kan 15 tot wel 60 cm hoog worden en bloeit van april tot juni. Dit stoere plantje is bladverliezend maar kan goed tegen nachtvorst, en zaait zich heel gemakkelijk uit. Uit één plantje kunnen 500 tot 1000 zaden verspreid worden.

Vergeet-mij-nietjes in de kooi

Foto uit de oude doos

De brug met lage toegangspoort

Bij het maken van de brug is deze destijds uitgevoerd met een lage toegangspoort.
Nadeel hiervan was dat er geregeld op werkdagen passanten binnen kwamen lopen om rond te kijken in de Eendenkooi. Aan de gemeente is gevraagd een hoge poort te plaatsen met een slot. Spoedig werd de huidige hoge poort geplaatst.

Eendenkooien binnen de huidige grenzen van 's-Hertogenbosch
J - De Bokhovensche Kooi
Op onderstaande kaart is de kooi ingetekend in de polder onder Bokhoven. De kaart stamt uit 1739, maar is een kopie van een eerdere kaart uit 1674 (Hattinga, 343-000683, BHIC). De kooi was eigendom van de Heer van Bokhoven. Bij de overstroming van de Maas in 1740 is de kooi verwoest en niet meer opgebouwd
De kaart hiernaast is van 1746, getekend door LeFevre en Draack, 343-000667, BHIC. Het is waarschijnlijk dat dit ook een kopie is van een oudere kaart aangezien de kooi op moment van tekenen al niet meer bestond.
Later wordt deze kooi op een andere plaats opnieuw aangelegd en is nu bekend als Zooislagen net buiten Haarsteeg.

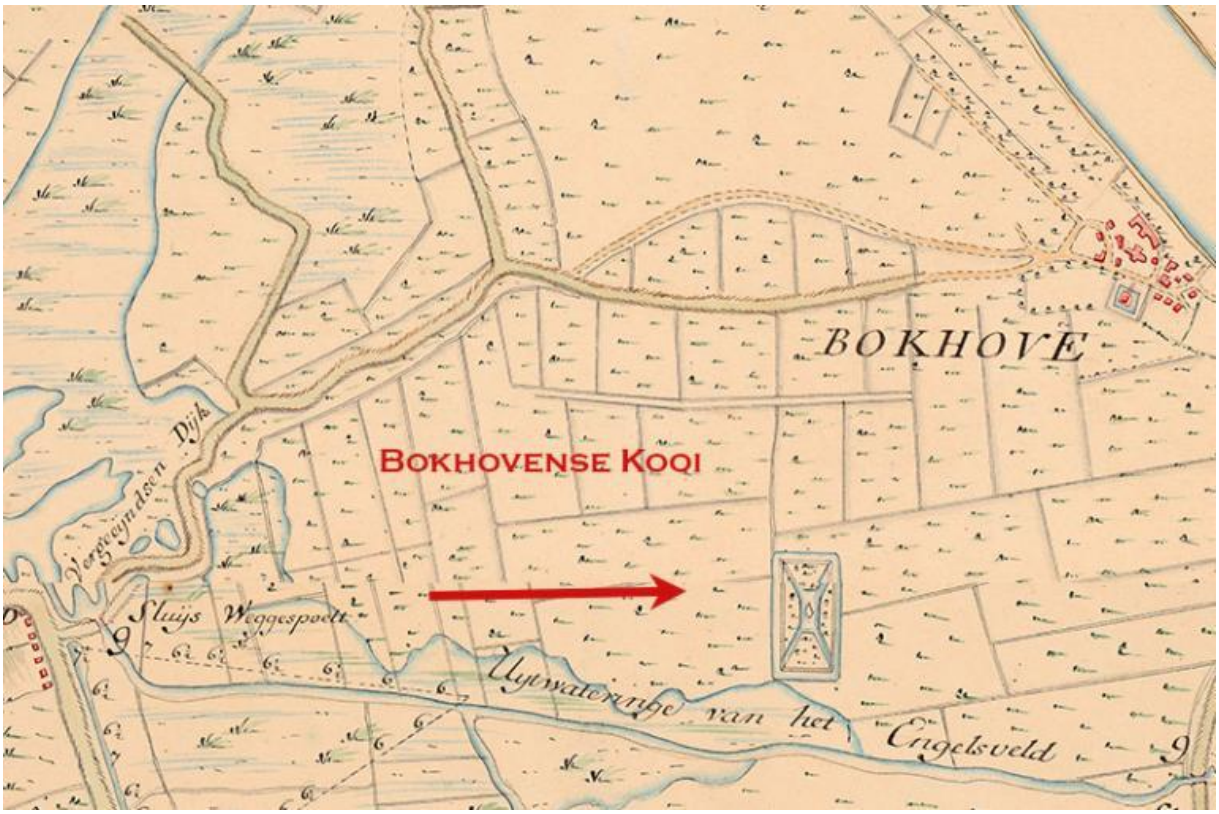

(De kaarten zijn bewerkt door Jan Taat.)

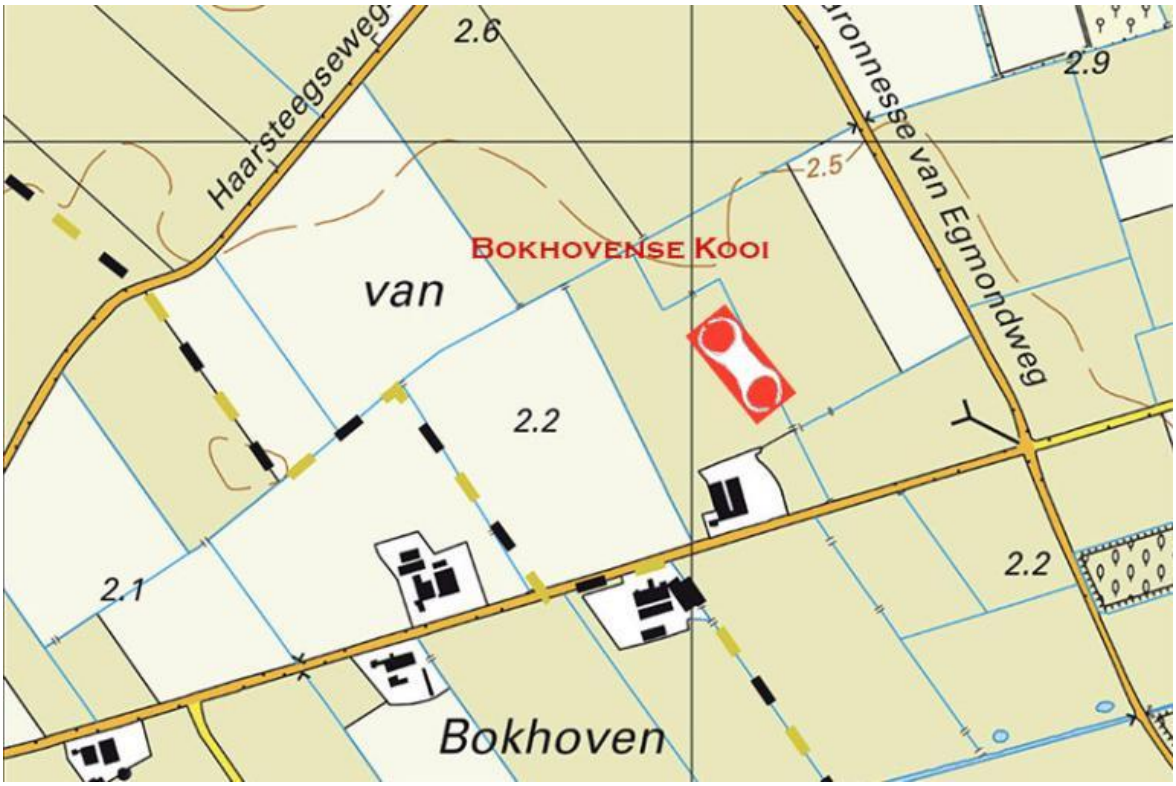

Erfgoed	
Archiefnummer	0727
Inventarisnummer	515
Beschrijving	Akte waarbij Adriaen Willemsen en Jan Adriaensen Hicspoor een verklaring afleggen aangaande de "Vogelkoij" van de gravin van Bokhoven, waaraan door het ijs schade was toegebracht
Periode	1682
Vorm	1 stuk

Geschiedenis Eendenkooi Maaspoort

1832

Uit gegevens van het kadaster blijkt dat de eendenkooi bestaat uit de nummers 215 tot en met 219 van sectie A van de gemeente Empel (zie kadastrale kaart van Empel uit 1832.) De nummers 215, 216 en 219 betreffen hooiland. Nummer 217 betreft hakhout terwijl 218 de kooiplas betreft, met het recht van kooyen.

1833

In 1833 vindt een grote watersnood plaats. De eendenkooi zal hiervan te leiden gehad hebben. In het stadsarchief zijn stukken terug te vinden over meerdere watersnoodrampen in Empel in de negentiende eeuw. Watersnoodrampen hebben plaats gevonden in 1850, 1855,1861, 1871,1875, 1876/77, 1880, 1881 en 1883.

1837

Op 13 mei 1837 koopt Arnoldus van der Steen de andere helft van de eendenkooi van zijn schoonzus voor zeven honderd gulden.

Geregistreerd ten kantore van bewaring van Hypotheken te ’s-Hertogenbosch; boek 203 nummer 53.

1838
De Empelse eendenkooi komt voor op de historische Atlas van Nederland 1838-1857.
Op deze kaart staan 4 vangarmen getekend.

1839
Op 29 oktober 1839 krijgt de pachter van de eendenkooi uit Vught een gratificatie van vier honderd guldens vanwege het feit dat de eendenkooi en de omliggende landerijen over de periode 1831 tot 1839 niet gebruikt konden worden wegens het onderwater staan door inundatie.
De eigenaar van de eendenkooi, graaf de d’Oultremont verklaart dat de pachter niet vrij is gesteld van het betalen van de pacht.
In 1831 heeft België zich afgescheiden van Nederland en is blijkbaar weer een gedeelte land onder water gezet ter verdediging. Ook de Empelse eendenkooi zal hier last van gehad hebben.

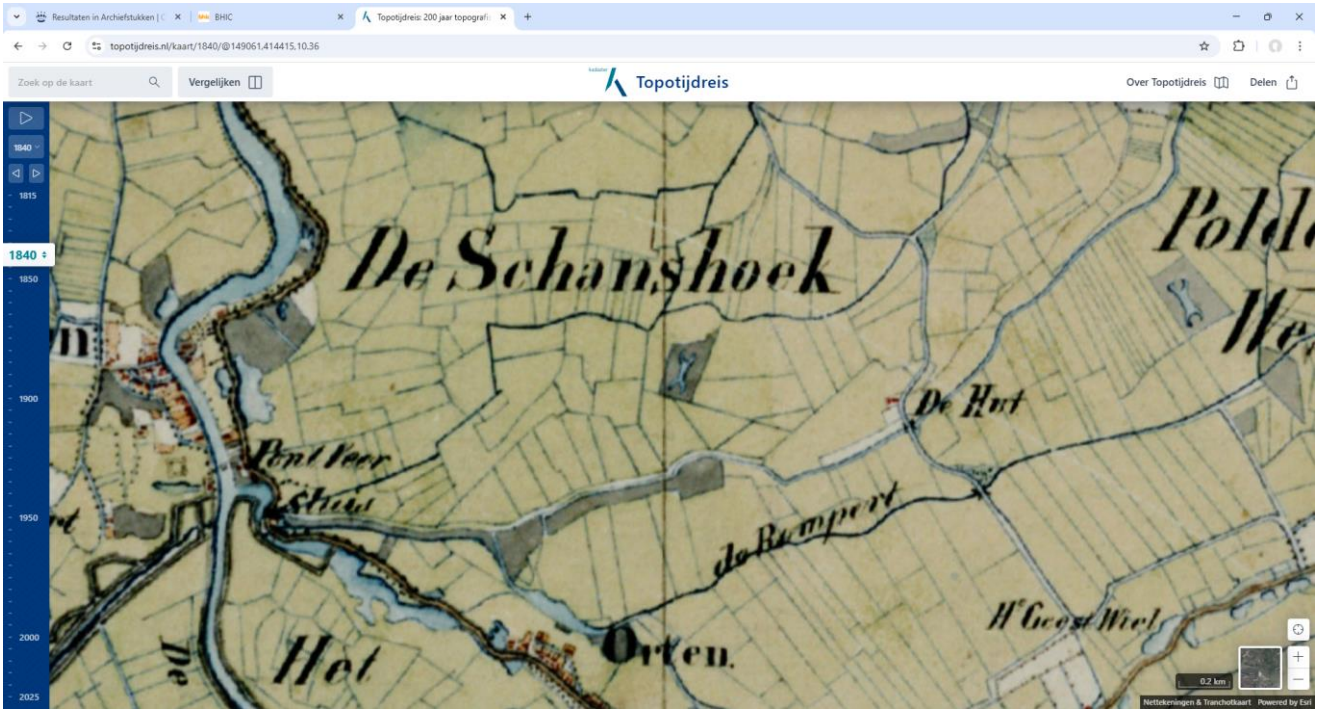

Kaart uit 1840 (topotijd)

1840
In 1840 telde Noord-Brabant 39 eendenkooien, waarvan de meeste rivierkooien waren die vooral na 1 november vingen, wanneer de eenden het relatief warmere rivier water opzochten. 's-Hertogenbosch telde 4 kooien (inclusief Empel), Rosmalen 4, Woudrichem 6, Lith 8, Aalburg, Heusden, Vlijmen, Terheijden, Vught en Made telden 2 kooien, Woensdrecht, Zundert, Capelle, Megen en Breda slechts 1. *("Geschiedenis van Noord-Brabant*" deel 1)

1843
Op 3 en 17 februari 1843 wordt door Notaris Bijvoet uit 's-Hertogenbosch de Eendenkooi die dan eigendom is van Arnoldus van der Steen, logementhouder te Empel openbaar verkocht in het Stads koffiehuis op de Pensmarkt.
De akte van openbare verkoping begint wederom met een zestiental artikelen omtrent de verkoping.
De meeste van deze artikelen zijn doorgaans hetzelfde als bij andere openbare verkopingen.
Bij deze openbare verkoping is artikel 7 enigszins afwijkend.

Artikel 7 luidt;
De kooper zal moeten dulden en dragen alle zoodanige renten, cijnsen of pachten als hierna bij de omschrijving der te verkoopen Eendenkooi zullen worden uitgestoken en vermeld en dezelve eerstmaal moeten vergelden op dezelver respectieve verschijndagen van den jare achttien honderd drie en veertig.

Beschrijving der te verkoopen Eendenkooi met de specifieke conditiën daartoe betrekkelijk.; Eerste koop.
Eene Eendenkooi met aangehorende Houtgewassen en de voorhanden zijnde Netten, Fuiken, Kooiboot en Otterklem gelegen gelegen in den polder onder Empel, kadasteraal bekend, sectie A, nummers 217 en 218 te zamen groot drie bunders, zeven en dertig roeden en negentig ellen, belend de eeenerzijds de Godshuizen te 's-Hertogenbosch,andere zijde den Heer Leonardus van Meerwijck.
Belast met eene jaarlijksche rente root vier gulden te vergelden aan 's Rijks Domeinen, verschijnende jaarlijks den eerste November.

Eerste koop:
Trekgeld vijf en twintig gulden.
Als hoogstbiedende ingezet door den Heer Mattijs Wartenbergh, Vischkooper, wonende te 's-Hertogenbosch voor de som van een duizend twee honderd en vijftig gulden.
Afgehangen van een hoogere som en gemijnd door den inzetter op de som van Een duizend vier honderd gulden, die vervolgens geslagen heeft zestig slagen, waarmede deze koop alzo is gebracht op de som van een duizend zeven honderd gulden.

Bij de finale verkoping op 17 februari:
Een waskaarsje ontstoken zijnde zoo is onder het branden van hetzelve geslagen door den Weledelen Heer Willem Carel de Haan, Directeur van het Postkantoor te 's-Hertogenbosch, wonende aldaar, dertig slagen waarmede deze koop alzoo is gebracht op de som van een duizend acht honderd vijftig gulden.
Een ander was kaarsje ontstoken en uitgebrand niet meer geslagen en is deze koop finaal gebleven aan W. C. de Haan

Geregistreerd op 11 maart 1843 ten kantore van bewaring van Hypotheken te 's-Hertogenbosch; boek 102 nummer 17

In de beschrijving staat een otterklem genoemd.

De term “otterklem” verwijst oorspronkelijk naar een val (klem) die gebruikt werd om een otter te vangen.
Vroeger werden otters gezien als concurrenten van vissers, omdat ze vis uit rivieren en vijvers aten. Daarom werden ze actief bestreden met allerlei vangmiddelen, waaronder die klemmen. Zo’n otterklem was meestal een stevige metalen val die dichtklapte wanneer het dier erin stapte.
Tegenwoordig is dat natuurlijk verboden in veel landen, waaronder Nederland, omdat otters beschermd zijn. De Europese otter is zelfs lange tijd bijna uitgestorven geweest hier, en wordt nu juist beschermd en opnieuw uitgezet.

Otter (foto natuurmonumenten)

In Noord-Brabant komt de otter aan het begin van de 19^{e} eeuw nog algemeen voor en wordt zelfs gegeten.
Het voedsel van de otter bestaat uit vissen, rivierkreeft, krabben, kikkers, vogels en kleine zoogdieren en wordt dus tot het schadelijk wild gerekend. Otters zullen dus menig (jong) eendje gegeten hebben. Vandaar dat de kooiker ze wilde vangen.
De otterklem werd ingegraven, waarna de plek met wat pepermuntolie werd besprenkeld. Nieuwsgierig naar de geur kwam de otter naar deze plek en raakte in de klem, waaraan een touw zat met een kurk eraan.
Als de otter de klem met zich mee sleepte het water in verdronk de otter en was de klem door de kurk makkelijk terug te vinden.

Willem Carel Haan staat in het register van eendenkooien in het rijksarchief in Den Haag in tegenstelling tot het register in het rijksarchief in ’s-Hertogenbosch wel vermeld. In de registratie van de kooi wordt de naam van Arnoldus van der Steen doorgeschrapt en Willem

Carel Haan vermeld als eigenaar van de kooi. Tevens wordt erbij vermeld dat van Engelen gebruiker van de kooi is.
Willen Carel de Haan is directeur der posterijen.

1844
In het rijksarchief zijn staten te vinden van arbeiders die in de jaren 1844 en 1845 een aantal weken in januari, februari en maart in de eendenkooi te Vught hebben gewerkt voor een daggeld van 35 cents. In 1844 werkte er 28 man, in 1845 48 man.

(Vlaamse) gaai
De wetenschappelijke naam van de gaai, *Garrulus glandarius*, is te vertalen als 'voortdurend krassende eikelzoeker'. Dat typeert de gaai alleen in de winter, want tijdens het broedseizoen is hij juist opvallend stil. Van oorsprong vrij schuwe bosvogel, maar inmiddels ook volop in het stedelijk gebied te vinden. Gaaien hebben in het bos de functie van indringer-alarm; veel dieren reageren op hun alarmroep en verbergen zich. Gaaien zijn bekend om de opvallende blauw-zwart gestreepte tekening op de vleugel.

(Vlaamse) gaai verzamelt in de kooi nestmateriaal

In het voorjaar en zomer nadrukkelijk aanwezig met luidruchtige roep. Witte stuit en zwarte staart vallen op tijdens de vlucht. Gaaien hebben een stevige donkere snavel. De meest bekende roep is een luide, hese schreeuw die in de buurt van bomen en bos geregeld te horen is.

Eendenkooien in Groningen

Eendenkooien in Groningen zijn vrij zeldzaam geworden, maar ze hebben wel een interessante geschiedenis.

In 1814 waren er nog 6 eendenkooien in de provincie Groningen, rond 1854 nog maar 4

Tegenwoordig zijn er nog ongeveer 3 overgebleven

Daarnaast zijn er in totaal ±57 locaties bekend waar ooit eendenkooien hebben gelegen, inclusief verdwenen exemplaren.

Bekende (nog bestaande) eendenkooien:

Nieuw Onrust (Westpolder).

Eén van de laatste werkende eendenkooien in Groningen, aangelegd in 1898

Ligt vlak bij de Waddenzee. Tegenwoordig vooral gebruikt voor natuur en educatie/toerisme.

De Westpolder in Groningen is een tussen 1873 en 1876 ingepolderd gebied van 535 hectare, gelegen aan de Waddenzee nabij Hornhuizen (gemeente Het Hogeland). Het gebied ontstond door landaanwinning en herbergt de historische eendenkooi Westpolder, die in 1897 werd gebouwd na een dijkdoorbraak in 1877.

Deze kooi is alleen onder begeleiding te bezoeken, omdat rust voor de eenden belangrijk is.

2. Regio Haren / Glimmen

In en rond Haren lagen vroeger minstens 10 eendenkooien, zoals:

- Harense Kooi
- Eendenkooi Glimmen
- Kooi van klooster Yesse

Veel hiervan zijn verdwenen of alleen nog historisch bekend Groningen had vroeger veel eendenkooien

Schildpad

De geelwang schildpad op de berk

Het is weer zomer en de in de Eendenkooi aanwezige geelwangschildpad laat zich weer regelmatig zien.

In Nederland en België is de geelwangschildpad op verschillende plaatsen uitgezet waar het een bedreiging kan vormen voor inheemse flora en fauna. Het klimaat in deze landen is te koud voor succesvolle voortplanting, maar sommige dieren kunnen zich jarenlang handhaven. Bij verdere opwarming van het klimaat valt in de toekomst succesvolle voortplanting niet uit te sluiten.

.

De Eendenkooi Maaspoort is opgenomen in de Goeden doelengids van ’s-Hertogenbosch.

Den Bosch
STEUN LOKAAL KIES JOUW GOEDE DOEL
Schenk op s-hertogenbosch.lokalegoededoelengids.nl
LOKALE GOEDE DOELEN GIDS.NL

Weer een vreemde eend in de bijt

Vrouwtje Smient (links)

Colofon
Deze nieuwsbrief is een uitgave van De Stichting Eendenkooi Maaspoort.
Redactie: Rut Stokman
Hebt u ideeën, teksten of foto's, graag zenden naar Rut Stokman. E-mail: r.a.m.stokman@home.nl

Doelstelling: De Stichting Eendenkooi Maaspoort is sinds het jaar 2000 bezig met het in stand houden en restauratie van de voormalige "Empelse Kooi". Deze kooi is nu bekend als Eendenkooi Maaspoort in het Burgemeester Van Zwietenpark en is eigendom van de gemeente 's-Hertogenbosch. De stichting heeft een bestuur en voert de werkzaamheden uit met behulp van vrijwilligers. De vrijwilligers wonen vooral in Maaspoort, maar er zijn ook vrijwilligers uit andere wijken en plaatsen uit de omgeving komen.
Met restaureren bedoelen we dat we de kooi zoveel mogelijk in de oude staat terugbrengen zodat er gevangen zou kunnen worden zonder dit daadwerkelijk te doen.

Donaties zijn welkom op bankrekeningnummer lid IBAN: NL70 RABO 0144536846, t.n.v. Stichting Eendenkooi Maaspoort te 's-Hertogenbosch.

Bestuur Stichting Eendenkooi Maaspoort:

Rut Stokman:	voorzitter, kooiker
Vacant	penningmeester
Vacant	secretaris
Vacant	algemeen bestuurslid
Jan van den Muijsenberg:	vrijwilligerszaken

Info: www.eendenkooimaaspoort.nl
E-mail: info@eendenkooimaaspoort.nl
Wil je de nieuwsbrief niet meer ontvangen, laat dat dan even weten.